

UDK 331.56 (497.6)
331.5.024.5 (497.6)

MLADI NISU AKTIVNI I NE TRAŽE POSAO, DA LI JE POTREBNO MLADIMA PRUŽITI PODRŠKU U TRAŽENJU POSLA?¹

Viktorija Bešević-Ćomić

Federalni zavod za zapošljavanje Sarajevo

✉ e-mail: vbesevic@hotmail.com

SAŽETAK

Nezaposlenost mladih u Bosni i Hercegovini je izrazito visoka. Istraživanja ukazuju na neaktivnost mladih u traženju posla. Cilj ovog istraživanja je bio ispitati da li postoje razlike u stavu, procjeni vještina traženja posla, namjeri i intenzitetu traženja posla kod nezaposlenih mladih koji su koristili usluge centara za informiranje, savjetovanje i obuku u javnim službama za zapošljavanje Federacije Bosne i Hercegovine i onih koji nisu. Nalazi istraživanja ukazuju da postoje statistički značajne razlike između ove dvije grupe nezaposlenih osoba. Mlade nezaposlene osobe koje su koristile usluge centara imaju pozitivniji stav prema traženju posla, sigurniji su u svoje vještine traženja posla, imaju izraženiju namjeru i intenzivnije traže posao.

Ključne riječi: nezaposleni mladi, traženje posla, podrška u traženju posla

UVOD

U Bosni i Hercegovini, kao i u njenom većem entitetu, evidentna je visoka registrirana i anketna stopa nezaposlenosti koja je uslovljena mnogobrojnim faktorima. Posebno zabrinjavajuću činjenicu predstavlja udio mladih u ukupnom broju nezaposlenih, jer mladi su ogledalo i okosnica razvoja svakog društva. Najnoviji izvještaji istraživanja, kojima su prethodila istraživanja sa istim ili sličnim nalazima, govore da su nezaposleni mladi u izrazito nepovoljnom socio-ekonomskom položaju, da su društveno isključeni, neinformirani i da ne traže posao (Đipa i Fazlić, 2012, p. 24–31; Pobrić, 2013, p. 22–26). Ova istraživanja, ali i različite studije i

¹ Ovaj rad dio je magistarskog rada autorice na temu: „Identifikacija psiholoških i socijalnih determinanti opšteg stava nezaposlenih prema djelovanju javnih službi za zapošljavanje“, Filozofski fakultet Univerziteta u Istočnom Sarajevu.

analize stanja i potreba mladih (Korjenčić, 2013, p. 1–65; Sinanović i Đipa, 2008, p. 155–160; Halimić i sar., 2013, p. 92–123) ukazuju i na nedovoljne, nekoordinirane, nesistematske politike, mjere i aktivnosti usmjerene ka mladima, te daju preporuke i moguće mjere za prevazilaženje sada već decenijama nagomilanih problema koji su uzrok nezaposlenosti mladih.

S obzirom na razlike u odnosu na vremenske odrednice, djelomično i aktivnosti kojima se definira aktivno traženje posla u važećoj pravnoj legislativi i metodologiji Međunarodne organizacije rada prema kojoj se provodi godišnja anketa o radnoj snazi u Bosni i Hercegovini, pod aktivnim traženjem posla u ovom radu podrazumijevamo: kontinuirano planiranje aktivnosti traženja posla, korištenje raspoloživih vidova formalnog i neformalnog informiranja o potencijalnim radnim mjestima, podnošenje aplikacija i motivacionih pisama poslodavcima, odlaske na intervjue sa potencijalnim poslodavcima te unapređenje vlastitih vještina i načina traženja zaposlenja. Kako bi se sve navedene radnje izvele, pored odgovarajućih i od strane poslodavaca traženih formalnih kvalifikacija, na individualnom nivou potrebno je poznavati svoje prednosti i nedostatke, odrediti cilj, doći do relevantnih informacija koristeći različite vidove informiranja, posjedovati vještine pisanja biografije, prpratnog i motivacionog pisma, znati se predstaviti na najbolji način potencijalnom poslodavcu, proučiti i koristiti postojeću, te širiti socijalnu mrežu. Iz navedenog možemo rezimirati da je za traženje posla potrebno posjedovati značajna znanja i vještine, ali i imati pozitivan stav, namjeru i intenzivno tražiti posao. Sve potrebne informacije, kao i mogućnosti za stjecanje vještina planiranja i upravljanja karijerom trebalo bi da su dostupne tokom školovanja, ali i u javnim službama za zapošljavanje. Ovdje podrazumijevamo i da za traženi posao postoji potražnja na tržištu rada.

Da li i gdje mladi u formalnom, javnom sektoru imaju mogućnost da steknu potrebna znanja i vještine o aktivnom traženju posla? Tokom 2010. godine, u sklopu projekta „Zapošljavanje i zadržavanje mladih u Bosni i Hercegovini“, koji su provodile UN institucije u saradnji sa lokalnim partnerima, unutar javnih službi za zapošljavanje u Federaciji Bosne i Hercegovine formirano je devet centara za informiranje, savjetovanje i obuku (u daljem tekstu: CISO). Svrha rada ovih centara proizilazi iz jedne od glavnih funkcija javnih službi za zapošljavanje – profesionalne/karijerne orijentacije. Centri su namijenjeni mladim nezaposlenim osobama kao vid pomoći pri traženju posla. Usluge koje mlada nezaposlena osoba može dobiti u CISO-u su: informiranje, individualno savjetovanje, dvodnevne grupne radionice o pisanju biografije, prpratnog i motivacionog pisma, radionice pripreme za razgovor sa poslodavcem, korištenje biblioteke, interneta, printera i telefona. U vrijeme kada se provodilo istraživanje unutar CISO-a, održavale su se i obuke za rad na računaru i učenje engleskog jezika.

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

U uvodnoj elaboraciji osvrnuli smo se na značenje aktivnog traženja posla, kao i na probleme sa kojima se mlade nezaposlene osobe susreću pri pronalasku zaposlenja.

Cilj ovog istraživanja je bio ispitati stav, percipiranu procjenu sopstvenih vještina traženja posla, namjeru i intenzitet traženja posla kod mladih nezaposlenih osoba koje su koristile usluge CISO-a i onih koje nisu. Zadatak istraživanja je glasio: *Utvrditi da li postoje statistički značajne razlike između dvije grupe ispitanika u odnosu na stav, percipiranu procjenu vještina u traženju posla, namjeru i intenzitet traženja posla.*

Hipoteza istraživanja

Očekujemo da postoje statistički značajne razlike u stavu, procjeni vještina u traženju posla, namjeri i intenzitetu traženja posla kod mladih nezaposlenih osoba u odnosu na korištenje usluga CISO-a.

Metode, tehnike i instrumenti istraživanja

Primijenili smo metodu teorijske analize, survey i deskriptivnu metodu. Istraživanje je transverzalnog tipa. Stav prema traženju posla (Weiss & Cropanzano, 1996) ispitivan je pitanjem: „Kako biste najbolje opisali svoj trenutni stav prema traženju posla?“ na petostepenoj skali (od „veoma negativno“ do „veoma pozitivno“). Procjena vještina traženja posla je ispitivana na četverostepenoj skali (od „uopšte nisam siguran“ do „sasvim sam siguran“), a pitanje je glasilo: „Koliko ste sigurni u svoje vještine da tražite posao na odgovarajući način?“ Pitanje o namjeri traženja posla (Vinokur i Caplan, 1987) glasilo je: „U kojoj mjeri namjeravate da se trudite i zalažete da nađete posao u narednih mjesec dana?“ Intenzitet traženja posla je mjeran putem šest itema koje je razvio Institut za socijalna istraživanja Univerziteta u Mičigenu (Caplan, Vinokur, Price & Van Ryn, 1989; Vinokur i Caplan, 1987). U odnosu na originalnu skalu napravljene su manje izmjene. Skala je mjerila šest aktivnosti koje se najčešće koriste pri mjerenju intenziteta traženja posla, a to su: iniciranje kontakta sa potencijalnim poslodavcem, traženje informacija od neposredne okoline, pretraživanje oglasa, pisanje prijave za posao, intervju/razgovor sa poslodavcem, kontakt sa službom za zapošljavanje. Zadatak ispitanika je bio da procijene koliko su puta u posljednjih mjesec dana obavljali navedene aktivnosti. Ispitanicima su ponuđeni odgovori: „nisam ni jednom“, „jednom“ i „više puta“. Metrijske karakteristike skale su na zadovoljavajućem nivou. Pouzdanost skale mjerena Cronbach-alfa postupkom iznosi 0,789. Od statističkih analiza korišten je hi-kvadrat test.

Uzorak

Istraživanje je realizirano na uzorku (N=305) nezaposlenih osoba prijavljenih na evidenciju biroa za zapošljavanje, starosne dobi do 30 godina. Uzorkom je obuhvaćeno 176 (58%) korisnika i 129 (42%) nekorisnika CISO-a. Najveći dio ispitanika je bio nezaposlen u trajanju od 6 mjeseci do 3 godine (39,02%), preko 3 godine (35,08) i do 6 mjeseci (25,90%).

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Ukupno 47,87% ispitanika u cjelokupnom uzorku imalo je pozitivan stav prema traženju posla. Primjenom hi-kvadrat testa utvrdili smo da postoji statistički značajna razlika između korisnika i nekorisnika CISO-a u stavu prema traženju posla (tabela 1). Više od polovine (58,52%) korisnika CISO-a ima pozitivan, a tek 18,18% negativan stav prema traženju posla. Nekorisnici CISO-a u najvećoj mjeri imaju ambivalentan (35,66%) i skoro ravnomjerno pozitivan i negativan stav.

Tabela 1. Stav prema traženju posla, korisnici i nekorisnici CISO-a

CISO		Stav prema traženju posla			Ukupno
		Negativan	Ambivalentan	Pozitivan	
Korisnici CISO-a	N	32	41	103	176
	%	18,18	23,30	58,52	100,00
Nekorisnici CISO-a	N	40	46	43	129
	%	31,01	35,66	33,33	100,00
Ukupno	N	72	87	146	305
	%	23,61	28,52	47,87	100,00

Pearson $\chi^2 = 19,043$; C = 0,242; df = 2; p = 0,000

Utvrdili smo i postojanje statistički značajne razlike između korisnika i nekorisnika CISO-a u procjeni vlastitih vještina traženja posla, iako su ispitanici u ukupnom uzorku procijenili izraženu sigurnost u sopstvene vještine traženja posla (71,80%) što je prikazano u tabeli 2. Korisnici CISO-a su sigurniji u svoje vještine (77,27%), naspram nekorisnika CISO-a (64,34%). Također, više nekorisnika CISO-a uopšte nije i neznatno je sigurno u pomenute vještine.

Pronašli smo i statistički značajnu relaciju između korisnika i nekorisnika CISO-a kada je u pitanju namjera traženja posla (tabela 3). Od ukupnog broja ispitanika (N = 231) koji imaju veoma izraženu namjeru traženja posla u narednih mjesec dana, najviše je korisnika CISO-a (88,07%). Sasvim neznatan dio korisnika CISO-a ima umjerenu ili uopće nema namjeru tražiti posao. Nekorisnici CISO-a također imaju izraženu namjeru traženja posla (58,91%), ali za razliku od korisnika, više ih se nalazi u kategoriji umjereno (21,71%) i nimalo (19,38%).

Tabela 2. Percipirane vještine traženja posla kod korisnika i nekorisnika CISO-a

CISO		Percipirane vještine traženja posla		Ukupno
		Uopšte nisu i neznatno sigurni	Sigurni i veoma sigurni	
Korisnici CISO-a	N	40	136	176
	%	22,73	77,27	100,00
Nekorisnici CISO-a	N	46	83	129
	%	35,66	64,34	100,00
Ukupno	N	86	219	305
	%	28,20	71,80	100,00

Pearson $\chi^2 = 6,148$; df = 1; C = 0,141; p = 0,013

Tabela 3. Namjera traženja posla kod korisnika i nekorisnika CISO-a

CISO		Namjera traženja posla			Ukupno
		Nimalo	Umjereno	Veoma	
Korisnici CISO-a	N	9	12	155	176
	%	5,11	6,82	88,07	100,00
Nekorisnici CISO-a	N	25	28	76	129
	%	19,38	21,71	58,91	100,00
Ukupno	N	34	40	231	305
	%	11,15	13,11	75,74	100,00

Pearson $\chi^2 = 34,524$; C = 0,319; df = 2; p = 0,000

Uvidom u tabelu br. 4 uočavamo da ispitanici u najvećoj mjeri umjereno traže posao (39,60%). Priličan broj ispitanika neznatno (31,35%), a tek 29,04% izraženo intenzivno traži posao. Upoređujući dobijene rezultate sa prethodnim nalazima dolazimo do određenih kontradiktornosti ako aktivno traženje posla posmatramo kao kontinuiranu aktivnost. Naime, i pored toga što su izraženi pozitivan stav i namjera traženja posla, tek 29,04% ispitanika je intenzivno, odnosno 39,60% ispitanika umjereno tražilo posao u prethodnih mjesec dana.

Tabela 4. Intenzitet traženja posla kod korisnika i nekorisnika CISO-a

CISO		Intenzitet traženja posla			Ukupno
		Neznatan	Umjeren	Izražen	
Korisnici CISO-a	N	33	78	65	176
	%	18,75	44,32	36,93	100,00
Nekorisnici CISO-a	N	62	42	23	127
	%	48,82	33,07	18,11	100,00
Ukupno	N	95	120	88	303
	%	31,35	39,60	29,04	100,00

Pearson $\chi^2 = 32,627$; C = 0,312; df = 2; p = 0,000

Korisnici CISO-a intenzivnije traže posao (36,93%) od nekorisnika (18,11%) CISO-a. Nekorisnici CISO-a su u najvećoj mjeri (48,82%) neznatno tražili posao u prethodnih mjesec dana.

ZAKLJUČCI I ZAVRŠNA RAZMATRANJA

Rezultati istraživanja ukazuju da mlade nezaposlene osobe koje su učestvovalе u ovom istraživanju u najvećoj mjeri imaju pozitivan stav prema traženju posla, da procjenjuju da su veoma sigurne u svoje vještine traženja posla, da iskazuju izraženu namjeru traženja posla, ali da u najvećem broju umjereno i neznatno traže posao. Potvrdili smo početno hipotetičko polazište da postoje statistički značajne razlike u ispitivanim varijablama između korisnika i nekorisnika CISO-a. Korisnici CISO-a imaju pozitivniji stav prema traženju posla, sigurniji su u svoje vještine, imaju izraženiju namjeru, ali i intenzivnije traže posao od nekorisnika CISO-a.

Rezultati ovog istraživanja su u skladu sa nalazima drugih istraživanja koja ukazuju da organizirane mjere pomoći pri traženju posla imaju značajnog efekta na provedbu aktivnosti traženja posla (Vuori i Vinokur, 2005; Vuori i Silvonen, 2005; Belada, 2009; Marić i Džamonja Ignjatović, 2011; Price i sar., 1992). Ograničenje ovog istraživanja je što nije kombinirano sa kvalitativnim metodama (fokus grupe), te što nije longitudinalno. Mnogobrojna istraživanja ukazuju da dugotrajna nezaposlenost u ranom radnom životu mlade osobe može imati dugoročne posljedice u cjeloživotnoj perspektivi, kao što su: neiskorištenost znanja i vještina, potencijalno nižu zaradu tokom života, smanjen zdravstveni status i opasnost od socijalnog isključivanja (Hughes i Borbely, 2012). Iz svega navedenog proizilazi da su formirani centri u javnim službama za zapošljavanje korisni mladim nezaposlenim osobama, kao i da je potrebno i dalje razvijati i širiti aktivnosti kojima se pruža podrška mladima u traženju posla. Također, smatramo bitnim preventivno djelovanje u obrazovnom sistemu, u smislu formiranja centara za razvoj karijere u srednjim školama i visokoškolskim ustanovama, što je i jedan od ciljeva Strateških pravaca razvoja obrazovanja u Bosni i Hercegovini sa planom implementiranja u periodu od 2008. do 2015. (p.18), koje je usvojilo Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, kao i izradu strateških pravaca karijerne orijentacije u FBiH.

LITERATURA

- [1] Belada, M. (2009). *Pohađanje seminara, traženje posla i lokus kontrole*. *Primenjena psihologija*. 2 (2) p. 191–215.
- [2] Đipa, D., Fazlić, M. (2012). „*Glasovi mladih*“ Istraživanje o mladima u BiH. *Rezultati kvantitativnog istraživanja*. MDGF: Sarajevo.

- [3] Halimić, Š., Košterbić, K., Neimarlija, N. (2013). *Na putu ka politici prema mladima u FBiH: analiza stanja i potrebe mladih u Federaciji Bosne i Hercegovine*. Institut za razvoj mladih Kult: Sarajevo, p. 125.
- [4] Hughes, D., Borbely-Pecze, T. B. (2012). *Nezaposlenost mladih: kriza našeg okruženja*. ELPGN. (dostupno na www.Ktl.jyu.fi/ktl/elpgn/publicationes3, stranica posjećena u oktobru 2013. god.)
- [5] Korjenić, O. (2013). *Analiza stanja o mogućnostima sticanja radnog iskustva mladih u Federaciji BiH sa preporukama*. MDGF: Sarajevo.
- [6] Marić, Z., Džamonja, T. (2011). *Evaluacija efekata programa namenjenog unapređenju veština i motivacije za traženje posla*. Časopis Psihologija, 44 (2), p. 131–148.
- [7] Pobrić, R. (2013). *Zašto sam isključen/a?: poredbena studija o politikama društvenog uključivanja mladih*. Institut za razvoj mladih Kult: Sarajevo.
- [8] Price, R. H., Van Ryn, M., Vinokur, A. D. (1992). *Impact of a Preventive Job Search Intervention on the Likelihood of Depression Among the Unemployed*. Journal of Health and Social Behavior, (33), p. 158–167.
- [9] *Strateški pravci razvoja obrazovanja u Bosni i Hercegovini sa planom implementiranja 2008-2015, Vijeće ministara Bosne i Hercegovine* („Službeni glasnik BiH“ br.14/08), p.18 (dostupno na: http://www.aposo.gov.ba/hr/files/2012/11/StrateL.ki_pravci_razvoja_obrazovanja_u_Bosni_i_Hercegovin.pdf)
- [10] Sinanović, N., Đipa, D. (2008). *Mladi trebaju omladinsku politiku - analiza položaja mladih i omladinskog sektora u Bosni i Hercegovini. Zapošljavanje i mjere protiv nezaposlenosti, omladinsko preduzetništvo*, Sarajevo, p. 155-160. (dostupno na: <http://www.mladi.gov.ba>).
- [11] Vuori, J. & Vinokur, A. (2005). *Job-search preparedness as a mediator of the effects of the Job Search Intervention on re-employment and mental health*. Journal of Organizational Behavior, (26), p. 275–291.
- [12] Vuori, J., Silvonen, J. (2005). *The benefits of a preventive job search program on re-employment and mental health at 2-year follow-up*. Journal of Occupational and Organizational Psychology, (78) p. 43–52.
- [13] Vuori, J., Vesalainen, J. (1999). *Labour Market Interventions as Predictors of Re-Employment, Job Seeking Activity and Psychological Distress Among the Unemployed*. Journal of Occupational and Organizational Psychology, (72), p. 523–538.

YOUNG ARE NOT ACTIVE AND DO NOT LOOK FOR A JOB. IS IT NEEDED TO OFFER SUPPORT TO THE YOUNG IN SEARCH OF A JOB?¹

ABSTRACT

Youth unemployment in Bosnia and Herzegovina is very high. Various surveys suggest youth inactivity in job searching. The aim of this study was to investigate are there differences in attitude, assessments of job searching skills, intention and intensity of job searching among the unemployed young, users and non-users of centers for information, counseling and training in the public employment services of the Federation of Bosnia and Herzegovina. The findings point out the differences between these two groups. Young unemployed people who have used centers' services have a more positive attitude towards job searching, feel more confident in their job searching skills and have expressed intent to actively search for a job.

Key words: *unemployed young, job searching, support in job searching*

¹ This work is a part of author's master thesis entitled: "Identification of psychological and social determinants of a general attitude of the unemployed toward activities of public employment services", Faculty of Philosophy – University of East Sarajevo.